

FOLKFÖRSÖRJNINGSMINISTERIET

Helsingfors,
den 30 maj 1942.
Cirkulär N:o 162.

Till folkförsörjningsdistriktens byråer och folkförsörjningsnämnderna.

Den 24 april 1942 utfärdade statsrådet ett beslut om förrättande av undersökningar, som höra till folkförsörjningens område, medelst vilket statsrådets beslut av den 21 november 1941 om verkställande av undersökningar för övervakningen av iakttagandet av reglementeringsbestämmelserna rörande folkförsörjningen upphävdes.

Folkförsörjningsministeriet har med stöd av 9 § i ovan nämnda statsrådsbeslut, vilket trädde i kraft den 1 maj 1942 ansett nödigt att för tillämpningen av beslutet utfärda följande föreskrifter:

Granskningsbefogenheterna.

Statsrådets beslut giver förutom åt polismyndigheterna även åt folkförsörjningsministeriets, folkförsörjningsdistrikts byråer och folkförsörjningsnämnds kontrollörer och kontrollanter samt folkförsörjningsledarna befogenhet att för utredande av brott, som straffas enligt lagen den 6 maj 1941 om bestraffning av brott, som äventyra befolkningens utkomst, samt för övervakning av de till folkförsörjningens område hörande reglementeringsbestämmelserna och vid behov även i och för verkställandet av desamma, befogenhet, att i de i beslutet nämnda fallen verkställa granskningar, husundersökningar och kroppsransn. Granskningsbefogenheterna äro av tvenne slag: a) sådana, till vilkas utövande, i de fall, som nämnas i 1 § av beslutet, envar däri nämnd folkförsörjningsmyndighet *utan vidare* är berättigad eller b) sådana, vilka enligt 2 § få utövas förutom av offentliga åklagaren och polisman av folkförsörjningsministeriets kontrollörer och kontrollanter samt endast *de folkförsörjningsdistriktsbyråernas och folkförsörjningsnämndernas kontrollörer och kontrollanter, åt vilka folkförsörjningsministeriet på framställning av folkförsörjningsdistriktsbyrå beviljat sådan rätt.*

Ovan i punkt a) nämnd granskningsrätt äger envar i 1 § av beslutet nämnd folkförsörjningsmyndighet utan att han för den skull för varje gång särskilt behöver anhålla om dylik befogenhet. Likväl bör den, som verkställer granskningen, då han företager sådan på eget initiativ, såvitt detta utan olägenhet kan ske, därom anmäla till den folkförsörjningsmyndighet, vilken han underlyder. Den ovan i punkt b) nämnda granskningsrätten är mer vidsträckt än den föregående, och äger vederbörande i stöd av densamma befogenhet att verkställa förutom i 2 § nämnda undersökningar, även husundersökning och kroppsransn. Enär den i beslutets 2 § nämnda undersökningen avsevärt inskränker medborgarna tillkommande grundrättigheter och kan vara ägnad att, såvitt icke i samband därmed iakttages nödig saktighet, bland allmänheten väcka missnöje med och motvilja mot folkförsörjningsmyndigheterna och sålunda försvåra handhavandet av folkförsörjningsuppgifterna, vilket självfallet icke är avsikten med beslutet, har beviljandet av dylik granskningsrätt överlämnats åt folkförsörjningsministeriet. Granskningsbefogenheten är i kraft så länge vederbörande är i tjänst, likväl icke längre än till utgången av år 1942. Folkförsörjningsministeriet äger befogenhet att när som helst återtaga av detsamma beviljad rätt.

De speciella granskningsbefogenheterna.

Då folkförsörjningsdistriktsbyrå till ministeriet gör framställning om beviljande av i 2 § nämnd granskningsrätt åt sina kontrollörer och kontrollanter, bör densamma åtföljas av vederbörande persons 1) tjänstebetyg och 2) straffregisterutdrag samt 3) utredning om hans tidigare verksamhet och därom huru länge samt med vilken framgång han varit verksam i folk-

försörjningens tjänst, varjämte folkförsörjningsdistriktsbyrån bör anskaffa och till ministeriet insända 4) lokal polismyndighets utlåtande om nämnda person.

I fall folkförsörjningsnämnd anser det nödigt att förskaffa dylik rätt åt viss bestämd kontrollör och kontrollant, bör beslut angående framställning därom fattas vid folkförsörjningsnämnds möte, vid vilket folkförsörjningsledaren, såvitt i kommunen finnes dylik funktionär, bör vara närvarande. Därefter bör folkförsörjningsnämnden skriftligt anhålla om att vederbörande folkförsörjningsdistriktsbyrå gör framställning i saken hos folkförsörjningsministeriet. Nämnden bör härvid noggrant pröva, huruvida den person, för vilken granskningsrätt anhålles, är så tillförlitlig och i övrigt till sina moraliska egenskaper och med avseende å sin erfarenhet sådan, att man kan förutsätta att han överlagt, beslutsamt och smidigt begagnar sig av de honom beviljade befogenheterna. Till ansökan bör bifogas vederbörande persons tjänstebetyg och utredning om hans tidigare verksamhet och därom huruvida han och huru länge samt med vilken framgång varit verksam i folkförsörjningens tjänst. Det tillkommer folkförsörjningsdistriktsbyrån att beträffande nämnda person införskaffa straffregisterutdrag och utlåtande av den lokala polismyndigheten, särskilt för utredande av, huruvida han kan anses vara sådan, att dylika rättigheter kunna beviljas honom. Folkförsörjningsdistriktsbyrån bör även om så erfordras av den lokala polismyndigheten införskaffa utlåtande därom, huruvida det på orten ur folkförsörjningssynpunkt sett är nödvändigt att bevilja dylika befogenheter åt folkförsörjningsnämndens kontrollörer och kontrollanter. Distriktsbyrån bör därefter insända handlingarna jämte byråns utlåtande till folkförsörjningsministeriet.

Efter det folkförsörjningsministeriet beviljat i 2 § nämnd granskningsrätt bör därom omedelbart göras anmälan till vederbörande polismyndighet. Folkförsörjningsdistriktsbyrå gör dylik anmälan angående folkförsörjningsnämndernas och folkförsörjningsdistriktskontrollörer och kontrollanter och deras verksamhetsområden till vederbörande länsstyrelse. Folkförsörjningsministeriet gör anmälan till ministeriet för inrikesärendena angående sina egna kontrollörer.

Vederbörande folkförsörjningsnämnder och folkförsörjningsdistriktsbyråer böra föra förteckning över alla de personer, åt vilka folkförsörjningsministeriet beviljat i

2 § av beslutet nämnd granskningsrätt, och skall uppgifter ur förteckningen på anhållan lämnas dem, som så önska. I och för den hela landet omfattande kontrollörförteckningen, som föres i folkförsörjningsministeriet, böra folkförsörjningsnämnderna genom förmedling av vederbörande folkförsörjningsdistriktsbyrå lämna personala till folkförsörjningsministeriet över de personer, som inneha i 1 § nämnd granskningsrätt, ävensom beträffande i kontrollörkåren inträffande förändringar.

Av folkförsörjningsministeriet utfärdad förordnande rörande granskningsrätt och tjänstemärke, med hänsyn till vilket ministeriet senare utfärdar närmare bestämmelser, böra på åtgärd av vederbörande folkförsörjningsmyndighet fråntagas kontrollör eller kontrollant så snart nämnda rätt av en eller annan orsak upphör, och bör förordnandet tillställas folkförsörjningsministeriet.

Lokal kompetens.

Folkförsörjningsmyndighets kompetens med hänsyn till verkställandet av granskningar inskränkes till hans *verksamhetsområde*. Med stöd härav inneha folkförsörjningsministeriets egna kontrollörer och kontrollanter granskningsrätt inom hela rikets område, folkförsörjningsdistriktsbyrås kontrollörer och kontrollanter endast inom vederbörande folkförsörjningsdistrikts område samt folkförsörjningsnämnds kontrollörer och kontrollanter inom vederbörande kommuns område, förutom då två eller flere kommuner avlöna en gemensam kontrollör, då denne innehar granskningsrätt inom nämnda kommuners områden. Likaså är folkförsörjningsledares granskningsrätt begränsad till den eller de kommuner, i vilka han är verksam såsom folkförsörjningsledare. Distriktsbyrås kontrollör och kontrollant får likväl vid behov på order av folkförsörjningsministeriet verkställa granskningar även utom sitt verksamhetsområde.

Utöandet av granskningsbefogenheterna.

Enligt beslutets 1 § äga folkförsörjningsministeriets, folkförsörjningsdistrikts byrås och folkförsörjningsnämnds kontrollörer, kontrollanter samt folkförsörjningsledare befogenhet att undersöka butiker, produktionsinrättningar, kontor, lokaler, lager- rum, djurstall, lagerskjul, transportmedel samt granska i dem befintliga förråd och djur samt handelsböcker och andra dy-

lika handlingar, likväl icke bostadslägenheter, i vilka eller i vilkas omedelbara anslutning affärsrörelse eller annan näringsverksamhet icke idkas. Då det i nämnda paragraf är förbjudet att verkställa undersökning i sådana bostadslägenheter, i vilka eller vilkas omedelbara anslutning affärsrörelse eller annan näringsverksamhet icke idkas är det naturligt, att granskning är tillåten såvitt bostadsrum användas för idkande av affärsrörelse eller annan näringsverksamhet eller i anslutning till dessa uppbevaras dylik verksamhet avseende lager. Den ovannämnda granskningen av djur berättigar bl. a. vid behov till vägning av djuret eller till verkställande av provmjölkning. Vid undersökning av slutet förvaringsrum böra likväl bestämmelserna i beslutets 4 § beträffande husundersökning tillämpas. Vid undersökningen skall vittne närvara endast då den, som undersökningen avser, det yrkar.

I beslutets 2 § nämnd undersökning avser undersökningar av resgoods, transportvaror samt varuförsändelser. Av de folkförsörjningsmyndigheter, vilka inneha i beslutets 1 § nämnda granskningsrätt, får undersökning verkställas endast av den, åt vilken folkförsörjningsministeriet givit särskild befogenhet. Avsikten med undersökningen bör för varje enskilt fall vara utredandet av brott, som äventyra befolkningens utkomst. Därför får undersökning icke verkställas för allmän övervakning av till folkförsörjningsområdet hörande regleringsbestämmelser eller för deras verkställande. Den, som verkställer undersökning, har rätt att fordra, att vederbörande person öppnar sin resväska eller sitt paket, om den, som verkställer undersökningen, yrkar på att få besiktiga godset. Såvitt vederbörande person icke efterkommer detta yrkande, äger den som verkställer undersökningen, rätt att utföra öppnandet, varvid likväl *alltid* vittne bör närvara. Öppnandet av resväskor och paket bör verkställas så, att härav åsamkas minsta möjliga olägenhet för godsets innehavare.

Husundersökning.

Husundersökning avser undersökning av bostad, som skyddas av hemfrid. Folkförsörjningsmyndighet, som innehar i beslutets 2 § nämnd granskningsbefogenhet, äger rätt att verkställa husundersökning hos den, som på *sannolika skäl* misstänkes för brott, vilket straffas enligt lagen om bestraffning av brott, som äventyra befolkningens utkomst, eller då skäl är att

befara, att den, som står under åtal för dylikt brott, eller medelst laga kraft vunnit utslag fällts till straff för brott av sådan art, fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Om husundersökning, vilken bör verkställas i två ojäviga vittnens närvaro och över vilken protokoll bör föras, bör, då förrättningen vidtager, muntligen meddelas innehavaren av lägenheten eller om denne icke är hemma, hans hustru eller den, som han att sköta sitt hushåll, eller om ej heller denne anträffas, närmaste grannen.

Vid husundersökning bör dess verkställare tillse, att härvid icke förorsakas större olägenhet eller skada än nödvändigt är och att nödig hovsamhet iakttages. Den, som verkställer husundersökning, äger likväl rätt att vid behov låta öppna lås och dörrar, avlägsna hinder, låta genomsöka rum och förvaringsplatser samt, om han möter motstånd, använda det våld, som är erforderligt för motståndets övervinnande. Husundersökning må icke företagas nattetid eller å helgdagar, därest detta icke är nödvändigt.

Kroppsrannsakan.

Avsikten med kroppsrannsakan är att överkomma föremål, som innehas av vederbörande och vilka kunna utgöra bevis för ifrågavarande brott eller vilka böra beslagtagas. Dylik undersökning eller sk. kroppsrannsakan är endast den folkförsörjningsmyndighet berättigad att verkställa, som innehar i beslutets 2 § nämnd granskningsrätt, och under de förutsättningar, under vilka ovannämnda husundersökning är tillåten, och bör undersökningen för varje enskilt fall avse utredande av brott, som äventyra befolkningens utkomst. Med hänsyn till kroppsrannsakan bör särskilt beaktas, att då den är ingående, densamma må verkställas i särskilt rum i närvaro av vittne. Kroppsrannsakan å kvinna må icke verkställas av annan än kvinna, ej heller må annan än kvinna närvara såsom vittne.

Vid vidtagandet av granskning eller husundersökning eller kroppsrannsakan bör vederbörande folkförsörjningsmyndighet förete sitt tjänstemärke eller förordnande.

Allmän regel med hänsyn till verkställelandet av granskningar bör vara, *att man huvudsakligen genom att göra iakttagelser och observationer vid granskningen uppnår det resultat, till vilket man strävar: att för utredande av brott rörande regleringsbestämmelserna anskaffa nödigt bevismaterial eller annan erforderlig utred-*

ning för verkställandet och övervakningen av utfärdande bestämmelser. Man får skrida till husundersökning eller kroppsrannsakan endast då lagliga förutsättningar härför föreligga och då andra medel för uppdagande av saken icke förefinnas.

Ovan nämnda granskningsrättigheter böra huvudsakligen användas för utredande av vanemässigt eller yrkesmässigt utförda brott, som äventyra befolkningens utkomst, ävensom då med brottet avsetts ernående av ekonomisk fördel eller då man strävat att olovligt samla förnödenheter i lager. Härvid är det skäl att fästa särskild uppmärksamhet vid i landsorten kringresande uppköpare, vilka erläggande överpris hopsamla livsmedel och försälja dem till oskäligen pris åt konsumenter i bosättningscentra.

Omhändertagande av egendom.

Då vid i 1 och 2 §§ nämnda granskningar eller husundersökningar eller vid kroppsrannsakan anträffas sådan egendom, vilken enligt 2 § lagen om bestraffning av brott, som äventyra befolkningens utkomst, kan förklaras förbruten, äger vederbörande kontrollör, kontrollant och folkförsörjningsledare härvid enligt 3 § i samma lag stadgad rätt att omhändertaga egendomen. Där vid undersökning av brott utredning kan erhållas ur affärskorrespondens, bokföring eller andra handlingar eller där dylika urkunder kunna tjäna som bevis vid rättgång, äga i 1 och 2 §§ av beslutet nämnda folkförsörjningsmyndigheter rätt att omhändertaga även sådan egendom. Över omhändertagandet skall bevis eller förteckning lämnas till den, vilken frantagits egendom samt anmälan om omhändertagandet av samt duplettexemplar av förteckningen eller beviset så ock egendomen ofördröjligen överlämnas till närmaste polisman eller vederbörande polischef, vilken sistnämnda det åligger att med egendomen förfara såsom i 3 § i ovan nämnda lag stadgas. Folkförsörjningsmyndighet må på begäran lämna polismyndighet handräkning för befordrande till allmän förbrukning av den egendom, som polischef förordnat till försäljning eller som dömts förbruten.

Folkförsörjnings- och polismyndigheternas samarbete vid granskningar.

Enligt 58 § i statsrådets beslut den 24 april 1942 om allmänna reglementeringsbestämmelser rörande folkförsörjningen ankommer det på polis- eller folkförsörjningsmyndigheterna att övervaka, att folkförsörjningen berörande reglementeringsbestämmelser iakttagas. Polismyndigheterna skola på begäran lämna folkförsörjningsmyndigheterna handräkning vid övervakningen samt vid bestämmelsernas verkställighet. Därför böra folkförsörjningsmyndigheterna vid verkställandet av till folkförsörjningens område hörande undersökningar vid behov vända sig till polismyndigheterna för erhållande av handräkning. Med hänsyn till, att såväl polis- som folkförsörjningsmyndigheterna vid övervakandet av reglementeringsbestämmelsernas iakttagande komma att företaga undersökningar, uppmanar folkförsörjningsministeriet distriktsbyråerna att tillse, att då det visar sig nödigt att verkställa i beslutets 2 § nämnda granskningar eller husundersökningar eller kroppsrannsakan, kontrollörerna och kontrollanterna, såvitt möjligt, vända sig till vederbörande polismyndighet för erhållande av handräkning eller för att polismyndighet skall verkställa undersökningen. Av folkförsörjningsmyndigheterna företagna granskningar skola främst beröra produktionen och överlåtelseskylldigheten samt handelsaffärer och andra distributionsinrättningar. Då polismyndigheterna för företagande av granskning eller i andra till folkförsörjningens område hörande uppgifter begära handräkning, bör denna lämnas i den utsträckning, som i varje fall är möjlig.

Ministeriet önskar särskilt fästa kontrollörernas och kontrollanternas uppmärksamhet därvid, att de böra företaga granskningarna överlagt, smidigt och ovillkorligen opartiskt samt såsom inför lagen för sina handlingar ansvariga tjänstemän, på vilkas verksamhet varken den egna fördelen eller utomståendes inflytande eller syften få inverka.

Detta meddelar folkförsörjningsministeriet folkförsörjningsdistriktsbyråerna och folkförsörjningsnämnderna till kännedom och efterrättelse och att bringas kontrollörer och kontrollanter till kännedom.

Folkförsörjningsminister V. A. Arola.

T. f. byråchef Sakari Alanko.